

Datum

Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk

DOS-2023-0000337

PZH-2026-893124089

Onderwerp

Vervolgaanpak gebiedsprocessen Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied

1. Aanleiding

In Zuid-Holland werken we toe naar een nieuwe balans in het landelijk gebied, waar we ook in de toekomst goed kunnen leven. In het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) brengen we de belangen van natuur, water, stikstof en klimaat samen en zetten we concrete maatregelen in voor een vitaal landelijk gebied, met toekomst voor de landbouw.

In maart 2025 hebben Provinciale Staten de Vervolgaanpak Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied tot de gebiedsgerichte aanpak in 2025 vastgesteld ([Statenbesluit 7712](#)). Dat leidde tot bottom-up, door samenwerkende gebiedspartners, opgestelde gebiedsplannen voor alle deelgebieden in december 2025. In maart 2026 informeerde Gedeputeerde Staten Provinciale Staten over de analyse van deze plannen via het Tweede Peilmoment ([PZH-2026-888748441](#)).

In het Tweede Peilmoment werd de conclusie getrokken dat er een duidelijke wil is bij de gebiedspartners om bij te dragen aan de opgaven. Er is een waardevol netwerk opgebouwd en een goede basis gelegd voor concrete projectvoorstellen in de gebiedsplannen. Tegelijkertijd is er meer nodig om tot doelbereik te komen in de opgaven voor natuur, water, stikstof en klimaat. Zo zijn er nog relevante verschillen tussen gebieden in de mate van de uitwerking van de plannen en de samenwerking in het gebied, en de kaders zijn nog niet altijd helder. Om sneller stappen te kunnen zetten is het nodig dat¹:

- Basisvoorwaarden als tijd, geld, en capaciteit op orde zijn.
- Er meer duidelijkheid komt over de geldende opgaven en kaders voor de gebiedsprocessen om de bijdrage aan doelbereik te vergroten (zowel vanuit de provincie als vanuit andere partners zoals het Rijk, waterschappen en gemeenten).
- Er meer samenhang komt in de projectvoorstellen om de effectiviteit te vergroten. De integraliteit tussen opgaven en tussen gebieden dreigt nu nog onder te sneeuwen door een focus op losse projectvoorstellen.
- En dat het mogelijk wordt om te monitoren wat de bijdrage van de gebiedsprocessen is aan het halen van de doelen.

Gedeputeerde Staten zijn ervan overtuigd dat gebiedsgerichte samenwerking cruciaal is om de verschillende opgaven in het landelijk gebied te realiseren. Met dit voorstel voor een vervolg op de gebiedsprocessen, wil de provincie toewerken naar verdere concretisering van de plannen en projectvoorstellen, en flankerend beleid, instrumenten en interventies ontwikkelen. Daarbij sluit het Statenvoorstel aan bij de conclusies uit het Tweede Peilmoment en de veranderende context op rijksniveau (zie ook hoofdstuk 2).

¹ Deze conclusies werden ook in grote lijnen onderschreven door de [wetenschappelijke klankbordgroep](#).

Programmeren projectvoorstellen

Het voorliggend Statenvoorstel gaat niet over de programmering van projectvoorstellen, maar over de vervolgaanpak. Bij de Voorjaarsnota 2026 is een Statenvoorstel met low-regret-projectvoorstellen behandeld. Bij de begrotingsbehandeling voor 2027 wordt een nieuw Statenvoorstel voor de dekking van de proceskosten van het voorbereiden van andere projectvoorstellen behandeld.

Leeswijzer

Dit voorstel gaat achtereenvolgens in op (2) de uitgangspunten voor de vervolgaanpak; (3) de verduidelijking van doelen en kaders voor de gebiedsprocessen; (4) de mijlpalen-cyclus; (5) monitoring; (6) de financiën; (7) het proces; en (8) participatie en communicatie.

2. Uitgangspunten vervolgaanpak

Werken in een veranderende context

In de nabije toekomst wordt een aantal ontwikkelingen voorzien op rijksniveau die invloed zullen hebben op de gebiedsprocessen in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Dat gaat onder meer om:

- **De Ministeriële Taskforce Landbouw, Natuur, Stikstof.** Op 26 juni heeft deze taskforce in een brief de eerste uitwerking beschreven van de koers van het kabinet voor het landelijk gebied. Daarin is onder andere de richting geschetst voor generieke reductiemaatregelen en een zoneringsaanpak.
- **Het Natuurplan** is de uitwerking op nationaal niveau van de Europese Natuurherstelverordening (NHV). Deze verordening concretiseert de doelen voor Natura2000-gebieden en voegt daar doelen aan toe voor onder andere natuur buiten de Natura2000-gebieden, het vernatten van veen en agrarische ecosystemen. In het Natuurplan wordt naar verwachting concreter wat dit betekent voor de provincie, zowel in stedelijk als landelijk gebied.
- In **2027** lopen zowel het **Natuurpact** als de deadline voor het treffen van maatregelen in het kader van de **KRW** af. Ook hier verwachten we dat nieuw beleid vanuit het Rijk (in samenspraak met provincies) in de loop van komende jaren doorwerking krijgt in gebiedsprocessen.

Uitgangspunten voor de vervolgaanpak die hieruit volgen

Uit het bovenstaande volgt een aantal uitgangspunten voor de vervolgaanpak:

- Een meerjarige transitie vergt commitment van de provincie aan een langjarige samenwerking met gebiedspartners. Daarom wordt voorgesteld om een vervolgaanpak vast te stellen voor de duur van twee jaar. Daarnaast verkennen we hoe we een langjarige samenwerking verder kunnen bestendigen, bijvoorbeeld in de vorm van bestuursovereenkomsten per gebied. Vanuit haar rol als gebiedsautoriteit stuurt de

provincie met kaders. Dit doet zij via instrumenten en programma's zoals het Omgevingsbeleid (Modulaire Herziening Landbouw, Modulaire Herziening Water, Herziening Omgevingsbeleid 2028) en SANE. Ook verduidelijkt de provincie de geldende doelen voor de gebieden.

- Aanscherping van kaders volgt ook uit wijzigingen van Rijksbeleid. Het is op dit moment nog niet te overzien welke betekenis veranderingen in Rijksbeleid en -middelen hebben voor de gebieden en gebiedsprocessen.
- Vanuit haar rol als gebiedspartner werkt de provincie samen met de andere gebiedspartners. In Zuid-Holland is met middelen van het Rijk, de provincie en andere partners flink geïnvesteerd. Om ervoor te zorgen dat de ambitie in de gebieden ook tot veranderingen leidt, staat de komende periode in het teken van concretisering van de gebiedsplannen en maatregelen, versterking van de integraliteit tussen gebiedsplannen en vergroten van de uitvoeringskracht.
- Vervolgstappen in de gebiedsgerichte aanpak moeten flexibel zijn. Het is niet ondenkbaar dat er meer differentiatie tussen de verschillende deelgebieden ontstaat als gevolg van aangescherpt provinciaal omgevingsbeleid, veranderend rijksbeleid óf verschillen in uitkomsten van verschillende gebiedsprocessen.

3. Verduidelijking doelen en kaders

Uit het Tweede Peilmoment kwam de behoefte bij gebiedspartners naar voren aan duidelijke doelen en kaders. Die duidelijkheid kunnen Gedeputeerde Staten gedeeltelijk bieden en voor een deel is dit afhankelijk van het Rijk, de waterschappen en gemeenten. Bijvoorbeeld generieke, landelijke doelen ten aanzien van waterkwaliteit en emissiereductie worden vanuit het Rijk ontwikkeld, terwijl de provincie verantwoordelijk is voor de regionale (vertaling van) doelen en kaders. Daarnaast willen Gedeputeerde Staten ook bewust enige flexibiliteit behouden in de indicatieve doelen die per deelgebied gesteld worden en de instrumenten die hiervoor ontwikkeld worden. Dit om ook ruimte te laten voor maatwerk en omdat sommige doelen sterk afhankelijk zijn van de optelsom van interventies in verschillende gebieden. In dit hoofdstuk verduidelijken we voor zover mogelijk de doelen en geven we meer inzicht en overzicht in de kaders en instrumenten.

Doelen

De formeel vastgestelde doelen (Europese en landelijke, wettelijke en provinciale doelen zoals die zijn opgenomen in het Omgevingsbeleid) vormen het uitgangspunt voor de gebiedsprocessen. De indicatieve doelentabel², zoals gepubliceerd met het Eerste Peilmoment³, is daarvan afgeleid. Die indicatieve doelen verscherpen en verduidelijken we op drie manieren:

² Deze doelen zijn bewust 'indicatief'. Deze tabel is als hulpmiddel geïntroduceerd om het gesprek aan te gaan in de gebieden. De indicatieve doelen zijn een doorvertaling van vastgelegde wettelijke en provinciale doelen (en ambities) naar het niveau van deelgebieden.

³ juli 2025, PZH-2025-875320159

1. **Uitbreiding en aanpassing.** In lijn met het Omgevingsbeleid voegen we twee randvoorwaarden toe aan de gebiedsprocessen: (1) toekomstgerichte landbouw die economisch houdbaar is en ook in de toekomst waarde(n) levert binnen de grenzen van het ecologische systeem en (2) rekening houden met het water- en bodemsysteem. Daarnaast worden de doelen voor de totale oppervlakte voor weidevogelbeheer gecorrigeerd, en wordt de omvang voor ammoniak omgezet naar een gemiddelde emissie op gebiedsniveau. Daarmee komen deze doelen weer overeen met het gewijzigde Omgevingsbeleid.
2. **Verankering.** Met de Herziening van het Omgevingsbeleid 2025 zijn de provinciale doelen voor boerenlandvogels, drukfactoren, ammoniak-reductie, bos en bomen, op provinciaal niveau definitief verankerd in de Omgevingsvisie. De indicatieve doelen sorteerden voor op deze verankering. Dit leidt op dit moment niet tot een nieuwe aanpassing van de indicatieve doelen voor de gebieden.
3. **Focus.** De urgentie en omvang van de opgaven verschilt per gebied. Om de bijdrage aan doelbereik te vergroten, wordt daarom meer focus op de opgaven per gebied aangebracht. Urgente opgaven krijgen prioriteit. Dat betekent niet dat de andere opgaven verdwijnen. Het betekent wel dat we van de gebiedsprocessen verwachten dat zij hun plannen in eerste instantie voornamelijk op prioritaire opgaven gaan richten. Op kerngebiedsniveau ligt de focus op:
 - a. Kust en Duinen: specifieke focus op waterkwaliteit, drukfactoren en groenblauwe dooradering.
 - b. Veenweide: een brede focus op veenoxidatie, ammoniak-emissiereductie, groenblauwe dooradering, waterkwaliteit, boerenlandvogels en een toekomstgerichte landbouw.
 - c. Zuid-Hollandse Delta: een focus op waterkwaliteit, boerenlandvogels, drukfactoren, groenblauwe dooradering, natuurverbindingen en een toekomstgerichte landbouw (incl. omgaan met verzilting).

In bijlage 2 is de geactualiseerde doelentabel bijgevoegd. Daarin is ook de focus per deelgebied opgenomen.

Kaders: beleid en instrumenten

Provinciale kaderstelling volgt zowel (direct) uit het provinciale *Omgevingsbeleid* als (indirect) uit het *instrumentarium* dat zij tot haar beschikking heeft. De doelen en voorschriften zoals die in het Omgevingsbeleid zijn vastgelegd, werken direct door in de gebiedsprocessen. Dat betekent dat hiermee in de gebiedsplannen en projecten rekening moet worden gehouden of dat een vertaling van het beleid naar de lokale situatie moet worden gemaakt. Het provinciale instrumentarium (zoals subsidieregelingen, grondinstrumentarium, onderzoeken, etc.) geeft indirect kaders mee waar projecten of plannen aan moeten voldoen. Projecten en plannen die goed aansluiten bij bestaand provinciaal instrumentarium kunnen sneller en efficiënter worden uitgevoerd. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de belangrijkste geldende beleidskaders en instrumenten.

Op dit moment zijn de instrumenten voornamelijk sectoraal vormgegeven. Gebiedsprocessen kunnen deze instrumenten in de lokale context samenbrengen tot een integraal plan. Het is natuurlijk ook mogelijk om nieuwe instrumenten te ontwikkelen of maatwerk te bieden. Maar dat is alleen efficiënt en opportuun als er voldoende integrale projectvoorstellen zijn die gebruik kunnen maken van deze nieuwe instrumenten én als die daarmee ook een substantiële bijdrage leveren aan het bereiken van de doelen. Als provincie kiezen we op deze manier gericht hoe maatregelen slagvaardig kunnen worden uitgevoerd.

Voorgenomen beleidswijzigingen

Binnen de provincie wordt continu gewerkt aan een verdere aanscherping van het provinciale Omgevingsbeleid. Zo zorgen we ervoor dat het beleid actueel blijft en goed aansluit bij de behoeften in de maatschappij. De komende maanden en jaren wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de volgende onderwerpen:

- Uitwerking SANE: aanpak drukfactoren, geborgde emissiereductie melkveehouderij naar 35-45 kg NH₃/ha/jr en strategisch grondbeleid
- (Nieuwe) Nota Grondbeleid
- Modulaire Herziening Landbouw. De startnotitie daarvan wordt in Q3 in Provinciale Staten verwacht.
- Modulaire Herziening Water
- Herziening Omgevingsbeleid 2028
- Ruimtelijke Koers (zie hieronder)

De gebiedsprocessen houden zo veel mogelijk rekening met deze beleidswijzigingen. Na vaststelling hebben deze wijzigingen definitief invloed op de gebiedsplannen en gebiedsmaatregelen.

Relatie met gebiedsgerichte uitwerking ruimtelijke koers

In de *gebiedsprocessen Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied* wordt gewerkt binnen bestaande ruimtelijke kaders. Een van de belangrijkste kaders is de Ruimtelijke Koers en de beleidskeuze Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling (TRO). De koers stelt gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving centraal, en benoemt nadrukkelijk dat water en bodem sturend zijn voor een veilige, toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland. In de *gebiedsprocessen voor de uitwerking van de Ruimtelijke Koers* wordt samen met gemeenten en waterschappen gewerkt aan integrale, ruimtelijke programma's die ook aanpassingen van kaders tot gevolg kunnen hebben. Ook worden in die gebiedsprocessen ruimtelijke afwegingen voorbereid. Op het moment dat gebiedsplannen en projecten in het kader van de *gebiedsprocessen Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied* vragen om nieuwe ruimtelijke afwegingen, wordt hiervoor aangesloten bij reguliere ruimtelijke processen en overlegtafels. Denk aan de gebiedsprocessen voor de uitwerking van de Ruimtelijke Koers en het Bestuurlijk Overleg Ruimtelijke Ordening (BORO).

4. Mijlpalen-cyclus

Met de opgeleverde gebiedsplannen hebben we met de gebiedspartners een goede basis opgeleverd om op verder te bouwen. Uit het Tweede Peilmoment bleek dat in de concretisering en versterking van integraliteit echter nog een stap te zetten is. Daarom staat de komende periode in het teken van:

- Het verbeteren, concretiseren en meer in samenhang brengen van de opgeleverde gebiedsplannen, -maatregelen en projectvoorstellen.⁴
- Het vertalen van provinciaal beleid naar uitvoerbare maatregelen, die bijdragen aan doelbereik op lokaal niveau.

Veranderende context vraagt om flexibiliteit en adaptiviteit

Niet elk deelgebied kent dezelfde (urgente) opgaven. Ook zijn er verschillen in de mate waarin gebieden komen tot een concrete én integrale aanpak. Tel daarbij op de (door)ontwikkelingen in het beleid van de provincie en het Rijk, en dan ontstaat er een plaatje dat vraagt om flexibiliteit en adaptief reageren. Dat kan invloed hebben op de vraag op welke prioriteiten de provincie zich richt in de komende jaren. Ook kan het verschillen tussen de gebieden welke onderwerpen prioriteit krijgen. We blijven daarom adaptief werken, waarbij we met elke nieuwe mijlpaal (zie volgende alinea) bekijken welke aanpak in welk gebied en gebiedsproces het meest passend is.

Cyclus mijlpalen: Gebiedsuitvoeringsagenda en voortgangsrapportage

We vragen de gebieden samen met ons nog concreter te maken wat precies de plannen zijn en wat de beoogde effecten zijn van alle losse projecten bij elkaar opgeteld per gebied. Daarbij gaan we werken in een cyclus met twee mijlpalen: de gebiedsuitvoeringsagenda en de voortgangsrapportage. Met deze documenten wordt duidelijk waar per jaar de nadruk op komt te liggen, en wordt het makkelijker om op tijd bij te sturen als dat nodig blijkt. We vragen de gebieden nadrukkelijk niet om allerlei nieuwe plannen te maken als daarvoor de kaders en instrumenten nog te onduidelijk zijn. Maar waar dat wel kan, gaan we aan de slag. Zo komen we steeds een stap verder.

De gebiedsuitvoeringsagenda is een document op deelgebiedsniveau. Het gebiedsplan, de gebiedsgerichte terugkoppeling en de eerder ontwikkelde projectvoorstellen zijn hiervoor de basis. Het doel van deze uitvoeringsagenda is om de plannen gereed te maken voor uitvoering waar dat al kan, de plannen naast elkaar te leggen om te kijken hoe deze met elkaar samenhangen, en om een planning te maken wat prioriteit krijgt (wat kan en moet als eerste en wat kan of moet later). We denken hierbij aan:

- Een beknopt gezamenlijk toekomstbeeld, afgeleid van het gebiedsplan en rekening houdend met de (prioritaire) opgaven in een deelgebied. Sommige gebiedsplannen

⁴ Integrale projectvoorstellen combineren een aanpak voor meerdere sectorale doelen. Dit kan op deelgebiedsniveau, maar bijvoorbeeld ook op polderniveau.

schetsen dit toekomstbeeld al. Dit beeld geeft aan waar het deelgebied, al dan niet op polderniveau, naartoe werkt.

- Een overzicht welk bestaand instrumentarium integraal ingezet kan worden. Dit kan op deelgebiedsniveau, maar ook op een specifieke plek of in een bepaalde polder.
- Waar bestaand instrumentarium niet toereikend is, is er de mogelijkheid om een maatwerkvoorstel te doen. Dit vereist verdere concretisering en vaak versterking van de samenhang tussen losse projecten.
- Een prioritering voor uitvoering: welke integrale voorstellen dragen het meest bij aan realisatie van de opgaven en krijgen prioriteit in de uitvoering.

Hoe de gebiedsuitvoeringsagenda er per deelgebied precies uit komt te zien, werken we graag samen met de gebiedspartners uit. We weten dat de gebiedsuitvoeringagenda niet kan leiden tot volledige realisatie van alle opgaven. Daarvoor is ook andere beleidsinzet én (veel) meer tijd nodig. Wél is het de volgende stap in het meerjarige ontwikkelproces van het landelijk gebied. Bij het opstellen van de gebiedsuitvoeringsagenda kan gebruik worden gemaakt van de gebiedsgerichte terugkoppelingen, het overzicht van de verduidelijkte doelen, het overzicht van huidige kaders en de aanpak voor monitoring. De provincie zal hier, naast het faciliteren van de processen, ook als gebiedspartner haar kennis, expertise en capaciteit inbrengen.

We overleggen met de gebiedspartners wanneer de gebiedsuitvoeringsagenda's worden opgeleverd. Daarmee sluiten we aan bij het tempo en de behoefte per (deel)gebied. Als dat nodig is, stemmen we de planning af op de ontwikkelingen op Rijksniveau. Wanneer er meer inzicht is in de planning per deelgebied wordt PS hierover geïnformeerd.

De voortgangsrapportage is het document waarmee wordt gerapporteerd over de voortgang in de gebieden. De voortgangsrapportage bundelt de inzichten uit alle deelgebieden. Deze rapportage laat zien wat in het afgelopen jaar is gebeurd, welke projecten zijn geprogrammeerd, wat is uitgevoerd en op welke manier dit beoogt bij te dragen of heeft bijgedragen aan de opgaven in het gebied. Ook gaat de rapportage in op de financiële voortgang. De voortgangsrapportage is daarmee ook een belangrijk document om de aanpak in de verschillende gebieden aan te scherpen waar nodig: waar is er vanuit de provincie (of vanuit andere partners) meer nodig en op welke manier (expertise, capaciteit, middelen of beleid). Het streven is om de eerste voortgangsrapportage op te leveren in Q2 2027.

5. Monitoring

Zowel vanuit de provincie als vanuit de gebiedspartners wordt er veel waarde gehecht aan goede monitoring. Daarom werkt de provincie samen met gebiedspartners verder aan een monitoringssystematiek. Het in kaart brengen van de bijdrage van de gebiedsprocessen in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied is bijzonder ingewikkeld. Dat komt doordat:

- De ontwikkelingen op de doelstellingen niet simpel te monitoren zijn met één of enkele indicatoren. Denk bijvoorbeeld aan waterkwaliteit. In dat thema komen meerdere subdoelen samen. Ook geldt dat een reductie van de emissies op één locatie er niet één

op één toe leiden dat de waterkwaliteit overal verbetert. Zo is er bijvoorbeeld vaak ook nog sprake van historische belasting.

- Gebiedsplannen en –maatregelen geen geïsoleerde processen zijn. Rijksbeleid, provinciaal beleid, de inzet van verschillende instrumenten, etc. dragen allemaal bij aan doelbereik. Het is niet altijd duidelijk te isoleren welk doelbereik wordt gerealiseerd door de gebiedsplannen en –maatregelen.

Monitoring op de bijdrage van de gebiedsprocessen komt samen in de jaarlijkse voortgangsrapportage en gebeurt langs twee lijnen:

1. **Doorontwikkelen monitoringssystematiek.** Hiermee werken we toe naar een algemeen inzicht in de voortgang op het doelbereik aan de hand van bestaande manieren om beleid te monitoren. De doorontwikkeling van monitoringssystematiek vraagt vanwege de complexiteit en verwevenheid met beleidsinstrumenten zorgvuldige uitwerking. De indicatoren waarop de beleidsdoelen gemeten worden, zijn voor een deel geborgd in bestaande instrumenten, zoals de monitor leefomgeving, de monitor klimaatadaptatie en de monitor duurzame landbouw. In samenspraak met verschillende beleidsteams wordt een tabel met indicatoren uitgewerkt. Vervolgens zal de 0-situatie gedefinieerd worden zodat de indicatoren hier zo concreet mogelijk aan gemeten kunnen worden. Deze monitoringssystematiek wordt ook afgestemd op de ontwikkelingen op Rijksniveau ten aanzien van monitoring, om te voorkomen dat er dubbel werk plaatsvindt of dat er verschillende meetmethodes naast elkaar ontstaan.
2. **Opstellen beleidstheorieën.** Hiermee kan een indicatie worden gegeven van de (potentiële) bijdrage van de uitvoering van de gebiedsprocessen aan de opgaven in het landelijk gebied. De provincie neemt het initiatief om samen met andere overheden deze beleidstheorieën op te stellen. Een beleidstheorie kan gezien worden als een plan van aanpak voor het op te stellen beleid en de resultaten die hiermee beoogd worden. Het moet de geoperationaliseerde doelen bevatten en voorgestelde maatregelen met elkaar verbinden. Ook moeten in de beleidstheorie de resultaten van de maatregelen worden gekwantificeerd om het doelbereik inzichtelijk te maken.

6. Financiën

Om het gebiedsgericht werken in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied vanaf 2027 voort te kunnen zetten en projecten in uitvoering te brengen, is meerjarig budget nodig. Afgelopen jaren is dit deels gedekt uit incidentele provinciale middelen en deels vanuit de SPUK 'indirecte uitvoeringskosten'. Eind 2026 is het budget nagenoeg volledig besteed.

Procesmiddelen

Om deze reden treft u bij de begroting 2027 een structurele financieringsvraag voor procesmiddelen. Onder procesmiddelen wordt verstaan:

- a) Proceskosten voor ondersteuning van het gebiedsgericht werken, inclusief de deelnamevergoeding voor partners die vrijwillig meewerken;
- b) Onderzoekskosten voor uitwerking plannen gebieden in verkenningsfase;
- c) Aanvullende capaciteit voor procesbegeleiding in gebiedsprocessen en projectmanagement -en beheersing voor vergroten uitvoeringskracht.

Deze financieringsvraag bevat geen budget voor projecten uit de gebiedsplannen. De gebiedsprocessen leidden eind 2025 tot gebiedsplannen met projectvoorstellen die naast partners door GS bestuurlijk zijn vastgesteld voor analyse. Dit besluit betrof geen toezegging van middelen. Van een aantal projecten uit de gebiedsplannen ontvangt u met de begroting 2027 een separaat voorstel.

Meerjarig budget voor 2027-2030 en onderbouwing bedragen

Terwijl dit Statenvoorstel de komende 2 jaar betreft omdat de huidige coalitieperiode er begin 2027 op zit, betreft de structurele financieringsvraag de periode 2027 - 2030. We weten dat de opgaven in 2027 niet weg zijn en dat de taken dan niet stoppen. Met deze structurele financieringsvraag wordt een robuust fundament gelegd om gebiedsgericht door te werken aan de wettelijke doelen en bestuurlijke ambities in Zuid-Holland, stabiliteit aan de gebiedsprocessen en onze gebiedspartners te geven en de rol van gebiedsregisseur stevig en betrouwbaar in te blijven vullen. Een nieuw college heeft uiteraard de mogelijkheid om de aanpak te herijken.

Kosten (€ 1.000)	2027	2028	2029	2030	Structureel
Materiële kosten	2.300	2.300	2.300	2.300	Ja
Aanvullende capaciteit	1.600	1.600	1.600	1.600	Ja
Reeds gedekt door Rijk	875	875			-
Restant budgetvraag	3.025	3.025	3.900	3.900	

Materiële kosten bevatten proces- en onderzoekskosten voor ondersteuning van gebiedsgericht werken in het veenweidegebied, de Zuid-Hollandse Delta en het Kust en Duinengebied, inclusief de deelnamevergoeding voor partners. Uitgangspunt is het continueren van de gebiedsprocessen met soortgelijke intensiteit als afgelopen jaren. Dit bedrag van €2,3 miljoen ligt boven het bedrag dat is begroot bij begroting ZH-PLG in 2026. In 2025 lag de realisatie lager dan begroot, maar een stijgende lijn wordt verwacht in 2026 en de komende jaren, onder meer door het rijksbeleid dat in 2026 en de jaren erna veel van de gebiedsprocessen zal vragen. De gebiedsprocessen zijn op gang en de plannen en onderzoeken gaan steeds concreter worden. Daarnaast wordt ook door partners naar de provincie gekeken om de rol van gebiedsregisseur stevig in te vullen. Veel gemeenten, waterschappen en andere collectieven lopen ook tegen een tekort aan realisatievermogen aan in hun eigen organisaties.

Aanvullende capaciteit betreft procesbegeleiding in gebiedsprocessen en het vergroten van de uitvoeringskracht en verwerven extra deskundigheid bij de provincie, bijvoorbeeld voor projectmanagement -en beheersing. Ook het bedrag van €1,6 miljoen ligt boven het bedrag dat is begroot bij begroting ZH-PLG in 2026. Ook op deze post lag de realisatie in 2025 lager dan begroot. De aankomende jaren gaan echter meer realisatievermogen van de provincie vragen.

De provincie ziet het als een plicht haar uitvoeringskracht structureel te vergroten. Afgelopen jaren is flink geïnvesteerd in projecten. Het ZH-PLG projectportfolio heeft een huidige budgettaire omvang van bijna €220 miljoen, exclusief projecten uit de gebiedsplannen. Dit is nog niet genoeg om tot doelbereik te komen met behoud van perspectief voor de landbouw. Aanvullend op meer kaderstellend, richtinggevend beleid zal het projectportfolio de komende jaren groeien.

In het tweede peilmoment is al geduid dat het uitvoeren van gebiedsgerichte projecten tijd kost en nog niet voorspoedig gaat. Alle provincies moeten hun uitvoeringskracht in het landelijk gebied vergroten, zo ook provincie Zuid-Holland. Op dit moment merken we dat we als provincie als organisatie niet de slagkracht hebben die nodig is. Ook de Rijksambities voor het Groene Hart vragen een extra inspanning van de provincie. Dit tezamen maakt dat we ook aanvullende capaciteit moeten aantrekken om deze impuls te creëren.

Bijstellingen via P&C cyclus

Het financieringsvoorstel bevat een inschatting die nodig is voor een robuuste, adaptieve aanpak van het ZH-PLG. Dit neemt niet weg dat de context sterk in beweging is door nieuwe voornemens en ontwikkelingen vanuit het Rijk. Het is nog onzeker en onmogelijk om precies te duiden wat dit van de provincie gaat vragen.

Vanuit het Rijk zijn vooralsnog geen extra middelen beschikbaar. Daarover zijn we met het Rijk in gesprek, ook in verband met de veranderende context door voornemens uit de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof. Als het Rijk later aanvullende procesmiddelen toezegt, dan hoeft dit niet uit eigen middelen te worden gedekt en kan deze financieringsvraag naar beneden worden bijgesteld. Andersom kunnen nieuwe ontwikkelingen ook leiden tot een grotere budgetvraag. Zoals gebruikelijk lichten we deze bijstellingen toe via de P&C cyclus.

7. Proces

Voorafgaande besluitvorming

Datum	Wat	Kenmerk
28 juni 2023	Vrijgave van het Voorontwerp ZH-PLG aan het Rijk	PZH-2023-835114326
26 maart 2024	Indiening Maatregelenpakket ZH-PLG bij LNV	PZH-2024-849752035
12 juni 2024	Brieven aan PS en aan partners over Hoofdlijnenakkoord en stand van zaken ZH-PLG inclusief Maatregelenpakketten	PZH-2024-855008345
9 juli 2024	Aanvraag specifieke uitkering (SPUK) Regeling provinciale maatregelen landelijk Gebied	PZH-2024-856799815
9 juli 2024	Vrijgave van het voorlopig afwegingskader ZH-PLG projecten	PZH-2024-855305386

	t.a.v. de regie groepen ZH-PLG en de Waterschappen in Zuid-Holland	
9 juli 2024	Vaststelling van de samenvatting van het Maatregelenpakket ZH-PLG	PZH-2024 855305386
5 nov. 2024	Vaststelling van het afwegingskader projecten ZH-PLG	PZH-2024-860075484
12 nov. 2024	Vaststelling van de GS-brief aan PS over het Vervolg ZH-PLG	PZH-2024 862600303
28 jan. 2025	Statenvoorstel Vervolgaanpak ZH-PLG	PZH-2024-865439701
28 jan. 2025	Programmering projecten ZH-PLG	PZH-2025-867355075
28 jan. 2025	Analyse vijf Kamerbrieven 29 november 2024	PZH-2025-867311783
05 maart 2025	Statenbesluit Vervolgaanpak ZH-PLG	7712
03 juli 2025	Peilmoment vervolgaanpak ZH-PLG medio 2025	PZH-2025-875320159
02 feb. 2026	Gebiedsplannen ZH-PLG met waardering vastgesteld voor analyse	PZH-2025-883509076
24 maart 2026	Tweede Peilmoment ZH-PLG (analyse gebiedsplannen)	PZH-2026-888748441

Planning

- Behandeling statenvoorstel in GS: 14 juli 2026.
- Behandeling statenvoorstel: beoogd 16 september in Statencommissie Landelijk Gebied.

8. Participatie en communicatie

Dit statenvoorstel bouwt voort op het Tweede Peilmoment en het participatieproces dat daarbij is doorlopen. Als onderdeel van het participatieproces voor dit Statenvoorstel zijn 11 gebiedspartners geïnterviewd over het proces tot nu toe. Ook is er een participatiebijeenkomst georganiseerd met een afvaardiging van de gebiedspartners op bestuurlijk niveau op 26 juni 2026. In deze bijeenkomst zijn de deelnemers gevraagd om op een conceptvoorstel voor de vervolgaanpak te reflecteren. De opbrengst van deze gesprekken is verwerkt in dit Statenvoorstel.

De gesprekken geven een consistent beeld: gebiedsgericht werken wordt breed gedragen, maar de uitvoering stukt door gebrek aan helderheid óf middelen óf sturing en in een aantal gevallen ontbreekt alle drie. Tegelijk laten de gesprekken zien dat er in de gebieden nog steeds bereidheid

is om stappen te zetten, mits de condities op orde zijn. Met deze vervolgaanpak zetten we hiervoor een belangrijke stap.

De hoofdlijnen van de vervolgaanpak voor de gebiedsprocessen in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied waren onderwerp van gesprek in de regiegroepen (overleg met gebiedspartners per kerngebied) van eind juni/begin juli. Na bespreking van het Statenvoorstel in de Commissie Landelijk Gebied in september, is het vervolg van de gebiedsprocessen een van de onderwerpen tijdens de halfjaarlijkse ZH-PLG Gebiedendag op 1 oktober 2026. Na het besluit van Provinciale Staten over het voorstel, communiceren we breder over het vervolg van de gebiedsprocessen in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied.

Bijlagen

1. Concretisering conclusies analyse gebiedsplannen per opgave aan de hand van de belangrijkste thema's

Opgave	Uitwerkings-niveau	Conclusies op de opgaven
Groenblauwe dooradering	Hoog	Kwantificering van hectaren/meters gebeurt vaak nog niet in projecten. Sterkere verbinding met andere project(voorstel)en en omliggende gebieden is nodig om tot een fijnmazig netwerk te komen. Samenhang met andere opgaven (inclusief agrarisch natuurbeheer) kan beter worden uitgewerkt.
Bos en bomen (kansgestuurd)	Laag	Dit is een kansgestuurd thema. Plannen sluiten veelal aan bij wat er al loopt. Er zijn wel meer kansen en koppelingen met andere opgaven zoals groenblauwe dooradering te maken.
Weidevogels	Middel	Vaak concreet, maar niet overal. Bijdrage aan doelen nauwelijks gekwantificeerd. Plannen sluiten veelal aan bij wat er al loopt. Meer aandacht nodig voor lange termijn.
Akkervogels	Laag	Plannen worden nauwelijks geconcretiseerd in projectvoorstellen. Koppeling leggen met onder andere groenblauwe dooradering.
Aanpak drukfactoren	Hoog	Projectvoorstellen zijn regelmatig onderzoeksvoorstellen. Verbreding naar andere drukfactoren is mogelijk. Verbinding met omliggende deelgebieden en effecten op naastliggende natuurgebieden beter in beeld brengen.
NH3-reductie	Middel	In alle gebieden benoemd, in enkele gebieden ook projectvoorstellen gedaan. Om opgave te halen is uitwerking nodig, waarbij inzichtelijk wordt gemaakt in hoeverre maatregelen effect opleveren Meer aandacht voor emissiebeperking akkerbouw nodig.
Strategisch grondbeleid	Laag	Wordt nog niet gezien als belangrijk onderdeel van of instrument voor gebiedsplannen. Kan in de toekomst wel een belangrijke bijdrage leveren.
Toekomstbestendige landbouw	Middel	Grote spreiding met het merendeel een enkel of geen projectvoorstel. Soms focus op nieuwe verdienmodellen, vaak op behoud en optimalisatie van het bestaande.
Veenoxidatie	Hoog	In de gebieden waar dit speelt is dit uitgewerkt. Daarbij is vooral gekeken naar waterinfiltratiesystemen (relatief kleine bijdrage) en niet naar peilopzet. Om doelen te halen is ook peilopzet noodzakelijk.
Methaan	Laag	Enkele gebieden met uitwerking, maar over het algemeen niet uitgewerkt.
Waterkwaliteit	Hoog	Veel projectvoorstellen die op verschillende manieren bijdragen aan doelbereik. De uitwerking is echter onvoldoende concreet voor effectbepaling. Emissiebeperking (NH3 en gewasbescherming) uit akker- en tuinbouw heeft meer aandacht nodig.

2. Doelentabel

Randvoorwaarden		Toekomstbestendig Landbouw: duurzaam economisch rendabel binnen planetaire grenzen. Water en Bodem Sturend: rekening houden met het water- en bodemsysteem.										
	drukfactoren N2000	NNN	Weidevogels		Akkervogels		GBDA	bos en bomen	NH3	KRW	CO2 reductie	CH4 / lachgas
Deelgebied	verminderen impact drukfactoren	resterende opgave	extra aantal broed- paren (2040) tov referentiejaar 2019	extra oppervlakte tov referentiejaar 2019	extra aantal broed- paren (2040) tov referentiejaar 2019	extra oppervlakte tov referentiejaar 2019	extra oppervlakte 2030 tov referentiejaar 2023	400ha extra bos tov referentiejaar 2020	Emissie- plafond kg / ha	doel = KRW normen	reductie 2030 tov referentiejaar 2016 - CO2 t/jr	geen doel, meekoppel- kans
Duin- en Bollenstreek	Maatwerk uitwerking per N2000 gebied voor hydrologie, exoten en recreatie. Zonerings voor stikstof onderzoeken aanvullend op generiek emissieplafond (SANE)	Opgave van 3.270 hectare is planologisch bevestigd. Extra kansen (uitbreiding en kwaliteitsverbetering) benutten	20-30	50 - 100	15 - 25	100 - 150	136-229	Kansen-gestuurde invulling. Geen opgave op te leggen op deelgebieden	35-45	Maatregelen over te nemen uit KRW, spoor, kijken naar koppelkansen en voorkomen lock-ins		Geen maatregelen apart ontwikkelen, CH4 reductie inschatting op basis van maatregelenplan
Duin, Horst en Weide			15-25	50 - 100	5 - 10	30 - 50	94-178		35-45			
Westland				< 50	5 - 10	30 - 50	128-220		35-45			
Alblasserwaard			1100-1200	3.500 - 4.000	0 - 5	10 - 20	59-590		35-45		67.200	
Boskoop							29-45		35-45			
Krimpenerwaard			500-600	1.500 - 2.000			10-313		35-45		52.500	
Midden-Delfland			100-150	400 - 500	0 - 5	10 - 20	93-238		35-45		6.300	
Nieuwkoopse Plassen eo			300-350	1.000 - 1.500			207-497		35-45		46.200	
Oostland			25-35	50 - 100			102-195		35-45		2.100	
Groene Hart Noord			1.000-1.100	3.200 - 3.800	10 - 20	70-100	454-674		35-45		29.400	
Zuidplas en omgeving			50-100	200 - 300	0 - 5	10 - 20	157-283		35-45		6.300	
Eiland van Dordt			0 - 5	< 10	25 - 50	200 - 300	53-105		35-45			
Goeree-Overflakkee			35-45	100 - 150	50 - 75	350 - 450	399-715		35-45			
Hoeksche Waard			35-45	100 - 150	75 - 100	450 - 550	537-838		35-45			
IJsselmonde					25 - 50	200 - 300	0-116		35-45			
Voorne-Putten	90-110	300 - 350	20 - 40	150 - 250	182-475	35-45						
Totaal			ca. 3.500 broedparen	ca. 11.000 ha	ca. 300 broedparen	ca. 1.900 ha	ca. 2.600 tot 5.700		2,5 kton reductie tov referentie 2020		210.000 CO2 t/j (ca. 30.000ha peilopzet 30-40cm)	
Focus Kust & Duinen	X						X			X		
Focus Veenweiden			X		X		X		X	X	X	
Focus Zuid-Hollandse Delta	X		X		X		X			X		

3. Kaderstellend beleid en instrumenten

Onderstaande tabel geeft inzicht in de geldende kaders vanuit beleid en de beschikbare instrumenten die gelden voor de gebiedsprocessen. Vanuit de instrumenten gaat een kaderstellende werking, maar maatwerk blijft mogelijk.

Beleidsdomein	Beleidskader	Beschikbare instrumenten
Natuur	Omgevingsbeleid Natura2000-beheerplannen Natuurbeheerplan NNN	Verwerving en inrichting NNN Subsidieregeling Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer Subsidieregeling invasieve exoten Onderzoeken drukfactoren nabij N2000- gebieden Subsidieregeling verbeteren leefgebieden icoonsoorten Subsidieregeling verbeteren leefgebied boerenlandvogels Subsidieregeling bos en bomen Subsidieregeling groenblauwe landschapselementen Subsidieregeling Natuurmaatregelen Zuid-Holland

Landbouw	<i>Voorgenomen in modulaire herziening</i> Omgevingsbeleid Uitvoeringsagenda Landbouw	Subsidieregeling landbouw, Subsidieregeling GLB, Subsidieregeling Groen, ANLb Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties Subsidieregeling Bedrijfsontwikkelplannen melkveehouderij Subsidieregeling Technieken ammoniakreductie melkveehouderij Bedrijfsverduurzaming land- en tuinbouw, productieve investeringen Boerenlandpaden Meetsystemen ammoniakemissies melkveehouderij Subsidieregeling Verduurzaming landbouw met agrarische structuurversterking
Water en bodem	Omgevingsbeleid Regionaal Waterprogramma	Gebiedsonderlegger Water en Bodem Klimaaonderleggers Landbouw en Natuur Subsidieregeling Klimaatadaptatie
Waterkwaliteit	Omgevingsbeleid Regionaal waterprogramma Stroomgebiedbeheerplannen	Subsidie Verbeteren waterkwaliteit
Stikstof	Omgevingsbeleid: Toewerken naar geborgde emissiereductie van gemiddeld 35-45 kg NH3/ha/jr op gebiedsniveau SANE: Zonering voor stikstofreductie rondom Nieuwkoopse Plassen en de Haeck	Subsidieregeling landbouw Subsidieregeling duurzame veehouderij Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties Onderzoek verplaatsingsregeling
Grondbeleid	Nota grondbeleid, Wet markt en overheid	Gebiedsstrategieën, strategische grondfaciliteit
Klimaat	Omgevingsbeleid Veenweidestrategie	Peilverhoging Subsidie-regeling WIS Veenweide innovatiecentrum
Ruimte	Toekomstbestendige Ruimtelijke Ontwikkeling (TRO)	Ontheffing Balansregeling Gebiedsgerichte uitwerking